

можуть розглядатися і використовуватися як прості структурні елементи для утворення більш складних підсистем господарського комплексу регіонів – технопарків, технополісів, територіально-виробничих комплексів.

Література:

1. Гиль О.О. Экономика та організація діяльності об'єднань підприємств / навч. посібник: Гиль О.О., Гришина Л.О., Карась П.М. – Львів: Вид. «Новий світ-2000», 2009. – 248 с.
2. Економіка та організація діяльності об'єднань підприємств / навч. посіб. Під заг. ред. Л.М. Чепурди. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 269 с.
3. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер; под. ред. В.Д. Щетинина. – М.: «Международные отношения», 1993. – 896 с.
4. Посібник з кластерного розвитку. В рамках проекту ЄС "Послуги підтримки МСП в пріоритетних регіонах" / EuroAid /121495/C/SV/UA. GFA Consulting Group, Державний комітет України з регуляторної політики та підприємництва (ДКРП). – Київ 2006 р. – 38 с.
5. Прайс В. Кластери на Хмельниччині / В. Прайс // Економіст. – 2008. – №10. – С. 24–26.
6. Соколенко С.І. Кластери в глобальній економіці / С.І. Соколенко. – К.: «Логос», 2004 – 848 с.
7. Теория организации / Под ред. Б.З. Мильнера; учеб. – [6-е изд. перер. и доп.] – М.: ИНФРА – М, 2008. – 797 с.

ГЛАВА 3.4. ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ПРОЯВУ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Гімпель В.В.

к.е.н., доцент

Сумський національний аграрний університет

На шляху України до євроінтеграції та просування української продукції на ринки інших держав потребує зміни моделі управління підприємницьким сектором економіки. Одним із напрямків досягнення конкурентоспроможності продукції та послуг вітчизняних підприємств є їх об'єднання між собою. Досвід впровадження таких об'єднань мають майже всі розвинуті країни, країни, що розвиваються, та країни з перехідною економікою, що є запорукою ефективної роботи кластерних об'єднань і в Україні. Як показує цей досвід, кластери є ефективною формою забезпечення сталого розвитку територій, екологізації підприємств, підвищення соціального добробуту населення.

Разом з тим існують невирішені проблеми забезпечення кластерного розвитку виробництва. Наприклад, недостатня зацікавленість підприємств кластерів до впровадження екологічних інновацій, відсутність дієвих підходів до вирішення проблем та оцінки діяльності кластерів, недостатнє стимулювання та підтримка кластерних формувань, що у своїй роботі орієнтовані на сталій розвиток регіону; знецінюють ефективність роботи кластерних формувань в нашій країні.

Проблемами впровадження кластерних ініціатив активно займалися такі іноземні та вітчизняні вчені [1, 2, 3]: І. Ансофф, Ю. Бажал, Р. Блейк, М. Войваренко, І. Галиця, А. Гальчинський, В. Гець, Н. Гончарова, Є. Дахман, М. Долішній, Є. Вйрайт, С. Колодинський, Є. Лімер, М. Портер, А. Поручник, С. Розенфельд, В. Семиноженко, С. Соколенко, Д. Сольт, Л. Федулова, В. Філіпченко, Т. Цихан та інші. Проте методологічні основи впровадження промислових кластерів задля стійкого розвитку регіонів мало опрацьовані. Також недостатньо розкритими є питання оцінки роботи кластерних формувань, особливо з екологічної точки зору, питання удосконалення класифікації кластерів, принципів їх роботи та вибору ефективних дій та заходів при управлінні кластерними формуваннями.

Метою статті є розкриття особливостей еколого-економічної діяльності кластерних формувань у контексті сталого розвитку регіонів.

Питаннями кластеризації займаються вчені різних країн більше 20-ти років, тож існують досить багато тлумачень терміну «кластер». Про те жодне з визначень кластерів не спирається на екологічну складову їх діяльності і досягнення сталого розвитку регіону, що є метою впровадження кластерних об'єднань.

відображено у таблиці 1. Тому ми пропонуємо власний підхід, який враховує максимальну кількість ефектів від кластеризації і відрізняється визначенням еколого-економічної активності діяльності кластерного формування. Вважаємо за доцільне розширити класифікацію кластерних утворень та виокремити поняття інноваційного кластеру еколого-економічної активності (ІКЕЕА). Під ІКЕЕА нами пропонується приймати кластерне формування, яке досягло обґрунтованості управлінських дій специфікою міжсистемних та внутрішньо системних зв'язків кластерів, що свідчить про прийняття екологічних інноваційних управлінських рішень для забезпечення сталого розвитку регіону.

Проведений аналіз показав, що існуючі наукові підходи до визначення еколого-економічного стану підприємств та стану кластерних формувань в цілому не відображають активного впровадження принципів сталого розвитку. Систематизація підходів до категорії «економічна активність» з точки зору екологізації дозволила визначити поняття «еколого-економічна активність кластерного формування» як динамічний процес, який характеризує дієву еколого орієнтовану роботу підприємств, що входять в кластер, що прямо або опосередковано сприяє зниженню економічного збитку від забруднення навколишнього середовища і заощадженню природних ресурсів.

Таблиця 1

Основні наукові підходи до формування промислових кластерів у контексті визначення сталого розвитку регіону

Вчений	Визначення	Ознака
Гончаров С.В., 2012 р.	Виробничо-екологічний кластер (ВЕК) – це система багатомірно взаємопов'язаних форм організації - господарські товариства, фермерські господарства, різного роду агрофірми та інші агроформування, переробні підприємства, інтегровані з метою одночасного та взаємопов'язаного рішення задач захисту навколишнього середовища і задач виробництва, тобто екологічного виробництва екологічно чистої продукції на основі інноваційних технологій для перетворення відходів в ресурси розвитку сільського господарства.	Виробництво екологічно-чистої продукції
Вистрякова Ю.І., 2008 р.	Територіальний еколого-економічний кластер (ТерЕЕК) – складні, еволюціонуючі, багаторівневі комплекси виробничих факторів, взаємодіючих у конкретному природному середовищі й соціальних умовах території в певному часі, в рамках яких неперервність еколого-орієнтованих відтворювальних процесів забезпечується за рахунок створення інституціональних умов щодо ефективного обігу природного капіталу [4].	Фактор екологічних інтересів територіальної спільноти
Рачинський О.С., 2010 р.	Територіально-просторовий економіко-екологічний кластер (ТПЕЕК) – це відокремлена сукупність господарських одиниць території, що мають спільні ознаки та проблеми економічного розвитку, пов'язані з захистом навколишнього природного середовища, мету і стратегію протидії процесам деструкції, деградації та пейоризації середовища [5].	«Ємність» природних ресурсів
Аль-Найф О.В., 2010 р.	Екотехнопарк – науково-виробничо-освітній комплекс, який функціонує для продукування і широкого впровадження шляхом дифузії екологічних інновацій, створення і реалізації екологічних товарів та послуг, здатних забезпечити умови ефективного рішення ресурсно-екологічних проблем суспільного розвитку та формування сучасної екологічної інфраструктури на засадах максимальної реалізації інноваційного потенціалу у новітніх екологічно спрямованих технічних, технологічних, організаційних, управлінських та інших рішеннях [6].	Екологізація інноваційної діяльності
Авторське визначення	Інноваційний кластер еколого-економічної активності (ІКЕЕА) – кластерне формування, яке досягло обґрунтованості управлінських дій специфікою міжсистемних та внутрішньо системних зв'язків кластера, що свідчить про прийняття екологічних інноваційних управлінських рішень для забезпечення сталого розвитку регіону.	Орієнтація на досягнення сталого розвитку регіону

Особливістю ІКЕЕА є те, що не ставиться за мету лише вироблення екологічно чистої продукції. Завданнями ІКЕЕА є також сприяння переходу підприємств на новий технологічний рівень; сприяння раціональному природокористуванню; зниження техногенного впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я людини; створення

нових конкурентних переваг національної та регіональної економіки на світовому ринку, у т. ч. наукоємної продукції, товарів та послуг екологічного призначення; розвиток інфраструктури прилеглої території; об'єднання зусиль підприємств для вирішення економічних проблем сталого розвитку регіону; впровадження системи мотивації для екологізації підприємств кластеру.

Основною метою функціонування ККЕЕА є створення системи відносин між суб'єктами та об'єктами економічної діяльності для впровадження екологічних інновацій з метою вирішення економічних проблем сталого розвитку.

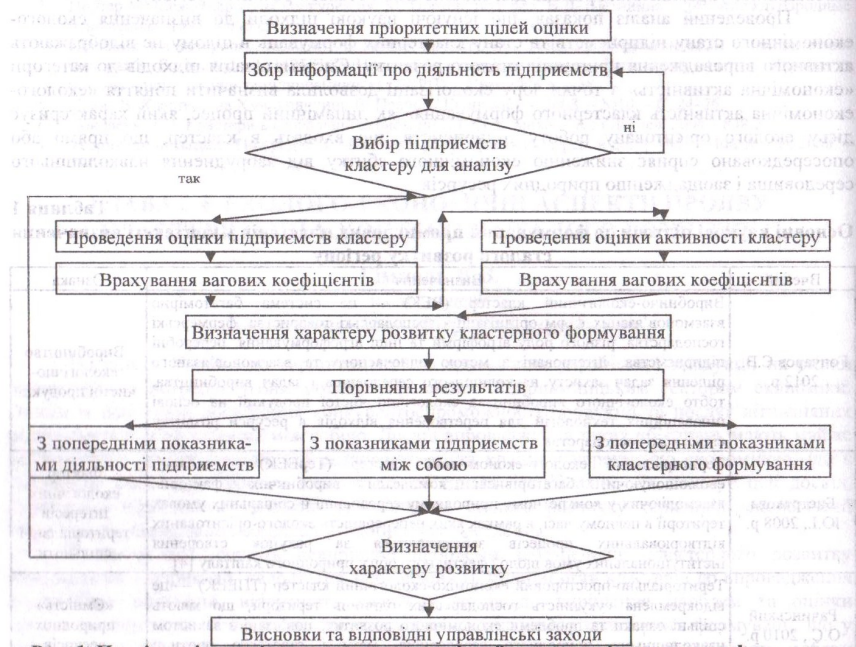

Рис. 1. Послідовність оцінки еколого-економічної активності кластерних формувань

Відповідно до поставленої мети кластерні формування у своїй роботі дотримуються таких загальновідомих принципів: принцип стратегічності, принцип відкритості, територіальний принцип, принцип відповідальності, принцип синергічності. Поряд з ними нами були виділені також:

- Принцип еколого-економічної активності - полягає у поліпшенні показників еколого-економічної активності та зміні характеру розвитку кластеру на активний;
- Принцип екологічного сумління - ґрунтується на формуванні і розвитку екологічного сумління співробітників підприємств кластерного формування, що сприяє найбільш ефективному вирішенню еколого-економічних проблем;
- Принцип наукової пріоритетності - полягає у виборі пріоритетних напрямів науково-технічного й технологічного розвитку економіки регіону з урахуванням наукового й інноваційного потенціалу об'єктів ККЕЕА;
- Принцип інноваційності - полягає у комерціалізації нових знань і інновацій в т. ч. тих, що сприяють екологізації кластерного формування і, як наслідок, у забезпеченні технологічного і технічного оновлення підприємств, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності.

Таблиця 2. Критерії для визначення еколого-економічної активності

№	Найменування критерію оцінки	№	Найменування критерію оцінки
Економічний вектор		2	Соціальний вектор
1.1	Оцінка ринкової потреби	2.1	Рівень продуктивності праці
1.2	Обсяг інноваційних капіталовкладень відносно річного рівня амортизаційних відрахувань	2.2	Зростання середньої зарплати працюючих
1.3	Розмір доходу від інноваційних капіталовкладень за рік відносно обсягу інноваційних капіталовкладень	2.3	Частка зайнятих у високо- і середньотехно-логічних галузях за пріоритетним напрямом інноваційної діяльності
1.4	Обсяг продажу новоствореної продукції за рік відносно річного загального обсягу продажу	2.4	Частка осіб з високою освітою, які працюють за пріоритетним напрямом інноваційної діяльності
1.5	Кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю	2.5	Кількість працюючих у сферах, пов'язаних з інноваційними проектами-технологіями
1.6	Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації	2.6	Середньорічний приріст зайнятості в кластері
1.7	Оборотність активів	2.7	Витрати на НДКР
1.8	Фондоємність виробництва	2.8	Продуктивність праці
1.9	Рентабельність продукції	2.9	Кількість зайнятих у кластері
1.10	Відповідність пріоритетам економічного розвитку держави	2.10	Кількість людей, що отримали додаткову оздоровчу програму
1.11	Зростання рівнів збуту продукції	2.11	Працевіємність
1.12	Частка на регіональному ринку, яку займають підприємства кластера	2.12	Рівень матеріального добробуту членів родин працюючих
1.13	Частка на національному ринку, яку займають підприємства кластера	2.13	Рівень безпеки умов праці та життя
1.14	Частка експорту в загальному обсязі відвантаженої продукції (виконаних робіт; наданих послуг) підприємств кластера	2.14	Кількість працівників, що отримали спеціалізовану освіту (екологічну, проходження курсів, наявність сертифікатів)
1.15	Обсяг ринку і кількість зайнятих розглянутого кластера в порівнянні з провідними вітчизняними та зарубіжними кластерами аналогічного або близького профілю.	2.15	Наявність у кластері провідних вчених (дослідників) міжнародного (національно-го) рівня за профілем кластера (кількість таких дослідників)
1.16	Учесь у програмах регіонального розвитку	2.16	Середня заробітна плата
1.17	Коефіцієнт ліквідності	2.17	Кількість персоналу, з науковим ступенем
1.18	Співвідношення залікових та власних коштів	2.18	Кількість створених нових робочих місць
1.19	Індекс доходності	2.19	Соціальна захищеність працівників
1.20	Коефіцієнт ефективності використання власних коштів	4	Еколого-економічний вектор
1.21	Матеріальність виробництва	4.1	Ефективність споживання води
1.22	Масштаби і глибина освоєння підприємствами кластера національного ринку.	4.2	Ефективність повторного використання ресурсів
Екологічний вектор		4.3	Ефективність виробництва екологічно чистої продукції
1.1	Ступінь екологічної безпеки	4.4	Частка продукції з покращеними екологічними якістьми
1.2	Ступінь екологічного ризику	4.5	Витрати на утримання та використання природоохоронного обладнання
1.3	Коефіцієнт замкненості виробництва	4.6	Капітальні витрати на охорону навколишнього середовища
1.4	Ірраціональне використання природних та паливно-енергетичних ресурсів.	4.7	Ефективність споживання матеріальних ресурсів
1.5	Недотримання стандартів екодеструктивної діяльності.	4.8	Ефективність капіталовкладень на охорону навколишнього середовища
1.6	Частка матеріалів, що переробляються або повторно використовуються відходів	4.9	Ефективність витрат на природоохоронні заходи
1.7	Загальна кількість використання води	4.10	Ефективність використання угідь
1.8	Кількість води, що багатократно або повторно використовується	4.11	Частка природоохоронних витрат у собівартості продукції
1.9	Джерела води, на які здійснює вплив кластер	4.12	Впровадження ресурсозберігаючих заходів
1.10	Загальна маса відходів кластеру	4.13	Частка санітарно-захисної зони
1.11	Вплив на навколишнє середовище від перевезення продукції, що використовується для діяльності підприємств кластеру	4.14	Вплив результатів природоохоронної діяльності на показники роботи підприємств кластеру
1.12	Повторне використання ресурсів	4.15	Впровадження екологічного страхування з екологічним фондом кластеру
1.13	Коефіцієнт повноти використання ресурсу	4.16	Дематеріалізація виробництва
1.14	Використання «зелених» технологій у виробництві	4.17	Обсяг викидів забруднюючих речовин, що припадає на т сировини або од. продукції
		4.18	Впровадження екологічного аудиту

Дотримання вищезазначених принципів дозволить кластерному формуванню досягти рівня інноваційного кластеру еколого-економічної активності, про який йдеться. Визначення

ж рівня еколого-економічної активності та характеру розвитку кластерного формування проводиться за такими етапами рис. 1.

Проведення оцінки еколого-економічної активності кластерного формування залежить від коректного обрання цілей оцінки та критеріїв, зміна яких є визначальною у діяльності окремого кластеру. Нами були визначені основні критерії, якими можна користуватися для оцінки еколого-економічної активності.

У ході аналізу діяльності кластерних формувань було встановлено, що показники для визначення еколого-економічної активності роботи кластеру можна систематизувати за чотирма векторами: економічний, соціальний, екологічний та еколого-економічний (табл. 2).

На основі аналізу соціальних, економічних, екологічних та еколого-економічних показників діяльності кластеру зроблений висновок, що при оцінці еколого-економічної активності акцент варто робити не на абсолютних доходах і витратах підприємств, що є учасниками кластера, а на додаткових доходах і витратах, обумовлених кооперацією та входженням підприємств до інноваційного об'єднання. Нами обґрунтовано, що оцінка еколого-економічної активності кластера має системні ознаки і не зводиться до одного показника, оскільки ефект від кластеризації може проявитися в різних сферах (у соціальній, екологічній, економічній), та потребує застосування комплексного підходу. Результати роботи доводять, що комплексні підходи дають можливість оцінити внесок конкретного підприємства в ефективність роботи кластера, а також регіону в цілому. Показано, що ключовим при створенні стратегії функціонування кластерної структури є визначення її еколого-економічної активності.

З метою економічно-математичної інтерпретації еколого-економічної активності запропоновано інтегральний показник (IV_{EEA}), який складається з чотирьох векторів (соціального, економічного, екологічного та еколого-економічного) та має вигляд:

$$IV_{EEA} = V_{соц} \cdot W_{соц} + V_{екон} \cdot W_{екон} + V_{екол} \cdot W_{екол} + V_{е-е} \cdot W_{е-е}, \quad (1)$$

де $V_{соц}$, $V_{екон}$, $V_{екол}$, $V_{е-е}$ – соціальний, економічний, екологічний та еколого-економічний вектори інтегрального показника еколого-економічної активності відповідно; $W_{соц}$, $W_{екон}$, $W_{екол}$, $W_{е-е}$ – питомі частки соціального, економічного, екологічного та еколого-економічного векторів відповідно.

Зміна показника (IV_{EEA}) у часі залежить від надходження ресурсів до підприємств кластера. Застосування ресурсного підходу дозволяє визначити можливі траєкторії розвитку кластера у кожній точці, що розглядаються як сукупність стаціонарних та динамічних процесів (рис. 2). Стаціонарний стан у його розвитку забезпечується ресурсами кластера (W_n). На рисунку 2 – це стан в інтервалі $0 < t < t_0$, що відповідає значенню (W_{n0}) сукупних ресурсів кластера, які визначають його можливості в обраному напрямку діяльності. Для зміни стаціонарного стану, переходу в динамічний стан і розвитку кластера необхідні додаткові сукупні ресурси підприємства (W_v) (на рис. 2 – це траєкторія зміни стану в діяльності ІКЕЕА в інтервалі $t_0 < t < t_1$).

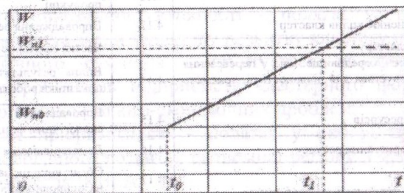

Рис. 2. Траєкторія розвитку ІКЕЕА як результат зміни його ресурсних можливостей

Підсумовування сукупних ресурсів стаціонарного та динамічно мінливого стану

забезпечує вихід кластера на новий, більш високий рівень своїх можливостей (W_{n1}) та подальший рух тією самою траєкторією (суцільна лінія в інтервалі $t_1 > 0$) чи збереження досягнутого стану і перехід у стаціонарний режим на новому, більш високому рівні своїх можливостей (пунктирна лінія в інтервалі $t_1 > 0$):

$$W_{n0} + W_v = W_{n1}. \quad (2)$$

Динаміка зміни в часі (t) інтегрального показника еколого-економічної активності, починаючи з деякого моменту (t_0), в роботі подана таким виразом:

$$IV_{EEA} = IV_{EEA0} + kt^n, \quad (3)$$

де IV_{EEA0} – значення інтегрального показника еколого-економічної активності в момент часу (t_0), що відповідає початку діяльності кластера; k – фактор інтенсивності розвитку, або інтенсивності зміни значення інтегрального показника еколого-економічної активності в часі; n – індекс лінійності зміни параметра IV_{EEA} в часі.

Завпровадження сформованих концептуальних положень щодо визначення фактора інтенсивності розвитку інноваційних кластерів еколого-економічної активності знаходить своє відображення у формуванні системи оцінки активності кластерної структури. Отримано інтегральний показник, який дозволяє визначити рівень активності кластерного об'єднання з метою обрання заходів щодо поліпшення показників діяльності кластера та досягнення сталого розвитку регіону.

Таблиця 2

Заходи щодо підвищення показників еколого-економічної активності кластерного формування (фрагмент)

Характер розвитку	Управлінський захід та рішення	Вектор
Пасивний $n = 0$	Визначення проблемних питань участі підприємств у кластері.	-
	Проведення комплексного екологічного аудиту підприємств та кластера в цілому.	екологічний
	Визначення шляхів оптимізації екологічних витрат та втрат виробництва.	еколого-економічний
	Розроблення заходів із мотивації екологоорієнтованих наукових досліджень та впровадження їх у виробництво.	соціальний
	Державні дотації та пошук інвесторів для впровадження ресурсозберіжних та маловідхідних технологій на підприємствах кластера.	економічний
	Розроблення рекомендацій щодо удосконалення нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності та охорони довкілля.	соціальний
	Визначення потенційних конкурентних переваг при застосуванні екологічного менеджменту підприємствами галузі.	економічний
	Діагностика кадрових ресурсів та експертна оцінка кадрових потреб кластера.	соціальний
	Впровадження системи екологоорієнтованого навчання персоналу.	соціальний
	Впровадження технологій, що забезпечують зменшення викидів в атмосферне повітря, воду і ґрунт.	еколого-економічний
Автоматизація систем спостереження за виробничими параметрами негативного впливу на навколишнє природне середовище.	екологічний	
Залучення нових замовлень для завантаження виробничих потужностей підприємств-учасників кластеру, просування товарів і послуг, вироблених підприємствами-учасниками кластеру, на міжнародні ринки.	економічний	

Запропонована методика визначення еколого-економічної активності кластерного об'єднання дає можливість отримати результуючі показники діяльності як окремих підприємств, так і кластера в цілому. Економічна інтерпретація цих показників дозволяє визначити характер розвитку кластера завдяки аналізу темпів їх зміни. Установлено, що характер розвитку кластера доцільно визначити як стагнаційний ($n=0$), активний ($n>0$) або

пасивний ($n < 0$). Розширення класифікації підвищить трудосмість процесу оцінки активності розвитку кластерних формувань та ускладнить адресність виконуваних робіт.

На основі запропонованого науково-методичного підходу нами розроблено заходи щодо стимулювання підвищення показників еколого-економічної активності, найефективніші з них для пасивного характеру розвитку кластера зображено в табл. 2.

Обґрунтовано, що результати оцінки еколого-економічної активності кластера відображають, наскільки інтенсивними повинні бути зміни в його діяльності залежно від очікуваних результатів. Визначення рівня розвитку кластера дозволяє встановити (або задати) фактор інтенсивності впродовж аналізованого або прогнозованого часу розвитку кластера для прийняття управлінських, організаційних або технічних заходів.

Висновки: в роботі обґрунтовано, що визначення еколого-економічної активності кластера має системні ознаки, не зводиться до одного показника, оскільки ефект від кластеризації може проявитися в різних сферах (у соціальній, екологічній, економічній), та потребує застосування комплексного підходу. Запропонована методика дає можливість отримати результуючі показники діяльності як окремих підприємств, так і кластера в цілому. Економічна інтерпретація цих показників дозволяє визначити характер розвитку кластерного формування завдяки аналізу темпів зміни показників. Результати оцінки еколого-економічної активності кластера відображають, наскільки інтенсивними повинні бути зміни в його діяльності залежно від очікуваних результатів.

Література:

1. Бажал Ю. М. Економічна теорія економічних змін. навч. посібн. / Ю. М. Бажал. – К.: Заповіт, 1996. – 238 с.
2. Войнаренко М. П. Кластери в економіці: аналіз теорії та практики: [монографія] / М. П. Войнаренко. – Хмельницький: ХНУ, 2008. – 220 с.
3. Соколенко С. І. Світовий і національний досвід формування інноваційних кластерів / С. І. Соколенко // Блог Станіслава Соколенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sokolenco.com/clusters/47>.
4. Бистрякова Ю. І. Тенденції кластеризації еколого-орієнтованої діяльності / Бистрякова Ю. І. // Продуктивні сили і регіональна економіка: [зб. наук. праць у 2 ч.]. – К.: РВПС України НАН України, 2007. – Ч. 2. – С. 186–190.
5. Рачинський О. С. Економіко-прогностична модель природокористування урбанізованого регіону / О. С. Рачинський // автореф. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.06 / Національний університет біоресурсів і природокористування України. – Київ, 2010. – 25 с.
6. Аль-Найф О. В. Організаційні та економічні основи створення технопарків як інноваційних структур сталого розвитку: автореф. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.06.01 / Інститут проблем ринку та еколого-економічних досліджень НАН України. – Одеса, 2010. – 20 с.

ГЛАВА 3.5. ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ ОЦІНКИ РЕГІОНАЛЬНИХ ЦІЛЬОВИХ ПРОГРАМ

Гордієнко В.О.

кандидат економічних наук, доцент

Дніпропетровська державна фінансова академія

Щороку місцевими бюджетами України затверджуються значна кількість цільових програм. Формування такої програми передбачає застосування методології програмно-цільового планування. ПЦМ вимагають наявності чітко сформульованої мети, конкретно поставлених завдань та формування оціночних показників, зокрема: продукту, витрат, ефективності і якості [6].

Але дослідження використання ПЦМ в Україні висвітлює ряд істотних недоліків. Головні розпорядники коштів адаптують ПЦМ до традиційних методів планування й управління. Перед формуванням програми не проводяться дослідження проблем, шляхів і послідовності їх вирішення, а кошти виділяються не на конкретну мету, а на певну структуру, яка вже використовує їх за своїм власним розсудом.

Дослідження регіональних ЦП Дніпропетровської області виявило, що практично у

всіх програмах забезпечена наявність тільки показника витрат, який формується від досягнутого рівня, спрямований на формальні заходи і системно не витікає з мети і завдань програми [3-5]. Інших оціночних показників в більшості ЦП просто немає. Такі програми досить складно контролювати, тому що не зрозуміло яким чином буде проведена оцінка досягнення мети програми? В такому разі, існує можливість спрямувати кошти не на реалізацію програми, а за іншим призначенням. Тому велика необхідність використання різних методів щодо оцінки ефективності запровадження ЦП.

Оцінка ЦП – періодичний аналіз реалізації програми за оціночними показниками для визначення її ефективності в процесі досягнення мети. На основі аналізу здійснюється процес управління ЦП (рис. 1).

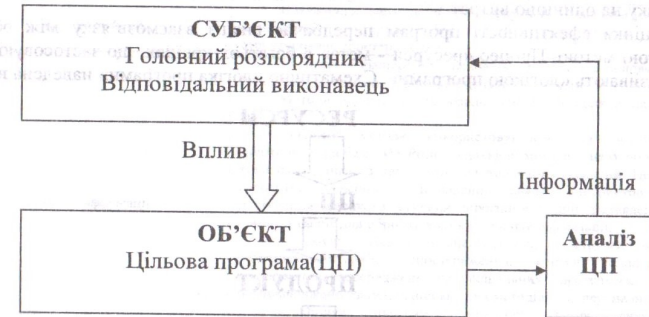

Рис. 1. Процес управління ЦП

Оцінка ЦП надає можливість оцінити економічну та соціальну ефективність використання бюджетних коштів на її виконання, згідно визначеної мети і задач. Вона здійснюється за допомогою порівняння планових і фактичних показників її виконання, а також з урахуванням усіх факторів, які впливають на виконання програми. Основою для отримання інформації про показники виконання програми є:

- паспорт бюджетної програми;
- звітність Державного казначейства України;
- фінансова звітність головного розпорядника бюджетних коштів;
- звітність управління статистики;
- результати опитувань, анкетування, контент аналізу преси.

Процес оцінювання може включати аналіз причин запровадження програми, аналіз ходу реалізації досягнуті результати. Оцінка програм дозволяє виконувати такі основні завдання:

- оцінити відповідність існуючих програм пріоритетам державної політики;
- виявити фактори, що вплинули на невиконання запланованих показників;
- покращити структуру програми при планування на наступний бюджетний період (уточнити задачі програми, показники тощо). Але слід наголосити що уточнення не можуть бути принциповими, бо вони є результатом конкурсу відповідальних виконавців ЦП;
- підвищити відповідальність органів влади шляхом інформування громадськості про результати оцінки програм та ін.

За результатами проведення оцінки ЦП можуть прийматися наступні управлінські рішення:

- про продовження реалізації програми;
- про покращення процесу її подальшої реалізації;
- про припинення процесу реалізації програми;
- про припинення процесу реалізації програми та ін.